

6. Славін В. В. Оцінка ефективності функціонування сфери туризму. *ЕГО: економіка, держава, суспільство*. 2012. № 1. URL : [http://tourlib.net/statti\\_tourism/slavin2.htm](http://tourlib.net/statti_tourism/slavin2.htm).
7. Музиченко-Козловська О. В. Економічне оцінювання та регулювання туристичної привабливості території. Л: Львівська політехніка. 2007, 21 с.
8. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації URL : [www.unwto.org](http://www.unwto.org).

#### REFERENCES

1. Zakon UkraYini «Pro turizm» № 324/95-VR vid 15.09.1995 r.: za ctanom na 4 serpnya 2011 r. Verxovna Rada UkraYini, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Lyubitseva O. O., Pankova E. V., Stafiychuk V. I. (2007), Turictichni recurci UkraYini. KiYiv: Alterprec. p. 369.
3. Zovnishnya torgivlya UkraYini poclugami za 2014 rik: ekcprec-vipuck № 60/0/08.Zvn-15 vid 14.02.2015. *Derzhavna cluzhba ctatctiki UkraYini*, p. 13.
4. Moklyak Andzhey. (2004), Turictcki recurci dlya potreb inozemnogo turizmu v UkraYini v kontekcti ukraYincko-polckix turictichnix zv'yazkiv. KiYiv. p. 206.
5. Gavran V. Ya. (2002), Upravlinnya investitsiynoyu diyalnictyu v rekreatsiyno-turictichniy cferi. LvIv. p. 203.
6. Clavin V. V. (2012), Otsinka efekktivnosti funktsionuvannya cferi turizmu. *ЕГО: економіка, держава, суспільство*. vol. 1. available at: [http://tourlib.net/statti\\_tourism/slavin2.htm](http://tourlib.net/statti_tourism/slavin2.htm).
7. Muzichenko-Kozlovcka O. V. (2007), Ekonomichne otsinyuvannya ta reguluyuvannya turictichnoYi privablivocci teritorIYi. L: Lvivcka politexnika. p. 21.
8. Ofitsiyniy cayt VcecvitnoYi turictichnoYi organizatsiYi, available at: [www.unwto.org](http://www.unwto.org).

УДК 339.562:339.564:65.011.8(477)

## УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Колобердянко І.І., к.е.н., доцент, Карпенко А.О.

*Запорізький національний університет  
Україна, 696000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

[koloberdjanko@ukr.net](mailto:koloberdjanko@ukr.net), [me8.0516@ukr.net](mailto:me8.0516@ukr.net)

Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється на рівні виробничих структур з повною самостійністю у виборі іноземного партнера, номенклатури товару для експортно-імпоротної угоди, у визначенні ціни, обсягу і термінів постачання. Ринкові економічні відносини в Україні розвиваються під впливом нестійких умов зовнішнього середовища. Це зумовлює необхідність адаптації підприємств до постійних змін, особливо, щодо подолання проблем збуту продукції, завоювання стабільних позицій на ринку, удосконалення експортно-імпоротної діяльності. У статті розглядаються ринкові економічні відносини України та їх удосконалення. Виявлено, що зовнішньоекономічна діяльність відіграє вирішальну роль в умовах посилення інтеграційних процесів, забезпечує передумови активного розвитку підприємств на інноваційній основі, що визначає конкурентні переваги на світовому ринку товарів та послуг через упровадження комплексу сучасних форм, методів міжнародних економічних відносин, техніко-технологічного вдосконалення виробництва, підвищення продуктивності праці, якості продукції та послуг. Розкрито основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. Вивчено динаміку експорту та імпорту товарів; визначено регіональну й товарну структури експорту та імпорту; виявлено чинники впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємств України. Виявлено головні трансформації в географічній та товарній структурі міжнародної торгівлі, з'ясовано основні причини цих процесів. Проаналізовано кількісні зміни експортно-імпортних операцій, досліджено основні прогалини в розвитку зовнішньоекономічної діяльності України. Сформовано пропозиції щодо забезпечення ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств, на основі визначених стратегічних цілей розвитку, заходів щодо підвищення конкурентоспроможності продукції, стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. Проведено дослідження дали підставу виділити напрями удосконалення зовнішньоекономічної діяльності України.

*Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, міжнародна торгівля, удосконалення, специфіка, розвиток.*

## СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭКСПОРТНО-ИМПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ

Колобердянко И.И., к.э.н., доцент, Карпенко А.А.

*Запорожский национальный университет  
Украина, 696000, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

Внешнеэкономическая деятельность осуществляется на уровне производственных структур с полной самостоятельностью в выборе иностранного партнера, номенклатуры товара для экспортно-импортной сделки, в определении цены, объема и сроков поставки. Рыночные экономические отношения в Украине развиваются под влиянием неустойчивых условий внешней среды. Это вызывает необходимость адаптации предприятий к постоянным изменениям, особенно по преодолению проблем сбыта продукции, завоевание стабильных позиций на рынке, совершенствования экспортно-импортной деятельности. В статье рассматриваются рыночные экономические отношения Украины и их совершенствование. Выявлено, что внешнеэкономическая деятельность играет решающую роль в условиях усиления интеграционных процессов, обеспечивает предпосылки активного развития предприятий на инновационной основе, определяет конкурентные преимущества на мировом рынке товаров и услуг через внедрение комплекса современных форм, методов международных экономических отношений, технико-технологического совершенствования производства, повышения производительности труда, качества продукции и услуг. Раскрыты основные проблемы внешнеэкономической деятельности предприятий Украины. Изучена динамика экспорта и импорта товаров; определена региональная и товарная структура экспорта и импорта; выявлены факторы влияния на внешнеэкономическую деятельность предприятий Украины. Выявлены главные трансформации в географической и товарной структуре международной торговли, выяснены основные причины этих процессов. Проанализированы количественные изменения экспортно-импортных операций, исследованы основные пробелы в развитии внешнеэкономической деятельности Украины. Сформулированы предложения по обеспечению эффективного развития внешнеэкономической деятельности предприятий на основе определенных стратегических целей развития, мероприятий по повышению конкурентоспособности продукции, стимулирование инвестиционно-инновационной деятельности. Проведенные исследования дали основание выделить направления совершенствования внешнеэкономической деятельности Украины.

*Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, международная торговля, усовершенствования, специфика, развитие.*

## IMPROVEMENT OF EXPORT-IMPORT ACTIVITY OF UKRAINE

Koloberdjanko I.I., PhD in Economics, Docent, Karpenko A.O.

*Zaporizhzhia National University  
Ukraine, 696000, Zaporizhzhia, Zhukovsky str., 66*

Foreign economic activity is carried out at the level of production structures with complete independence in the choice of a foreign partner, the nomenclature of the goods for the export-import agreement, in determining the price, volume and terms of delivery. Market economic relations in Ukraine develop under the influence of unstable environmental conditions. This necessitates the adaptation of enterprises to constant changes, in particular, to overcome the problems of product sales, to win stable positions in the market, to improve export and import activities. The article deals with the market economic relations of Ukraine and their improvement. It was revealed that foreign economic activity plays a decisive role in the conditions of strengthening of integration processes, provides the preconditions for the active development of enterprises on an innovative basis, which determines the competitive advantages on the world market of goods and services through the introduction of a complex of modern forms, methods of international economic relations, technological and technological improvement of production, productivity, quality of products and services. The main problems of foreign economic activity of enterprises of Ukraine are revealed. The dynamics of export and import of goods is studied; defined regional and commodity structures of export and import; the factors of influence on foreign economic activity of enterprises of Ukraine are revealed. The main transformations in the geographical and commodity structure of international trade were revealed, the main causes of these processes were determined. The quantitative changes of export-import operations are analyzed, main gaps in development of foreign economic activity of Ukraine are researched. The proposals for ensuring the effective development of foreign economic activity of enterprises are formed, on the basis of certain strategic goals of development, measures to increase the competitiveness of products, stimulate investment and innovation activity. The conducted researches have given the basis to allocate directions of perfection of foreign economic activity of Ukraine.

*Key words: foreign economic activity, export, import, international trade, improvement, specificity, development.*

## ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток ринкових відносин в Україні, необхідність її входження у світовий інтеграційний процес, лібералізація зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), надання підприємствам і організаціям, що випускають конкурентоздатну продукцію, права виходу на світовий ринок

вимагають нових підходів до управління ЗЕД. Тому вивчення різних аспектів управління зовнішньоекономічною діяльністю, особливо на рівні підприємства як основної і першочергової ланки зовнішньоекономічного комплексу країни, викликає сьогодні велику практичну цікавість.

Інтеграція підприємств у міжнародне господарське середовище є одним із найважливіших процесів входження України у ринковий простір. Ефективне здійснення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств можливе за умови оволодіння тією часткою світового ринку, яка відповідає можливостям природно-економічного та науково-технічного потенціалу держави.

### **АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ**

Питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності України з урахуванням різних факторів впливу, проблеми розширення зовнішніх взаємозв'язків економіки нашої країни у світовому економічному середовищі в контексті зміни національних пріоритетів досліджують провідні українські вчені: М. І. Дідківський, В. В. Козик, Д. Г. Лук'яненко [1], А. А. Мазаракі, Ю. В. Макогон, Т. М. Мельник [2], В. Є. Новицький, А. С. Філіпенко [3], Т. М. Циганкова [4], В. І. Чужиков, О. І. Шнирков, Т. В. Миролубова, А. І. Яковлев, А. Г. Дем'яненко, І. В. Багрова [5], Ю. В. Макогон, Ф. Р. Рутта, С. Ю. Сойма [6].

Попри вагомому науковому напрацюванню, наразі доцільно конкретизувати вплив сучасних трансформацій у розвитку міжнародних відносин нашої країни на потенціал і характер здійснення зовнішньоекономічних операцій. Проте залишаються нерозкриті всі проблеми, пов'язані з пошуком напрямів удосконалення зовнішньоекономічної діяльності.

### **ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ**

Аналіз динаміки експорту та імпорту товарів; визначення регіональної й товарної структури експорту та імпорту; виявлення чинників впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємств України; узагальнення й групування проблем їхнього розвитку; визначення напрямів удосконалення системи управління зовнішньоекономічною діяльністю України для підвищення її ефективності.

### **ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Україна належить до країн із високою експортною квотою у валовому внутрішньому продукті (ВВП). Маючи високий експортний потенціал, Україна використовує його недостатньо ефективно. За обсягами експорту на душу населення Україна значно поступається не лише розвиненим країнам, але й більшості країн Центральної та Східної Європи. Це спонукає до більш ефективної реалізації експортного потенціалу. Комплекс негативних чинників розвитку зовнішньої торгівлі України зумовлений, передусім, низьким темпом економічних перетворень в Україні, що позначилося на потенціалі участі країни в міжнародному поділі праці. У результаті, Україна закріплюється на міжнародних ринках переважно як постачальник сировини, напівфабрикатів і продукції з незначною доданою вартістю. Ефективність організації експортно-імпортних операцій залежить від функціонування підприємства загалом. Так, організація експортних операцій залежить від кваліфікації менеджера з продажу, від обраної маркетингової політики, від діяльності агентів з пошуку ринків збуту, від якості продукції, від ціни продукції, від витрат на організацію експортних операцій. Ефективність імпортних операцій залежить від правильного вибору постачальників, від якості сировини, від його ціни, від термінів поставки. Велике значення в стимулюванні міжнародної торгівлі відіграє підтримка вітчизняних підприємств-експортерів. Орієнтація на підтримку вітчизняного товаровиробника дозволяє більш ефективно вирішувати питання використання зовнішньоекономічного потенціалу. Вітчизняний виробник на зовнішніх ринках перебуває в постійному напруженні за падіння виробництва, зниження якості товарів, пасивне сальдо торгівлі [7, с. 75].

Сучасне бачення світового порядку та характеру міжнародних відносин впливає з того, що глобальний геополітичний простір поділений не стільки між великими державами із сферами

їх впливу, скільки внутрішніми лініями напруги між зоною стабільності, де панують закон та міжнародне право і де пріоритетними є права людини, і сферою невизначеності, яка характеризується зневагою до закону, численними локальними конфліктами, гіпертрофією сил кримінального гатунку тощо, – всім тим, що становить загрожує безпеці, стабільності й розвитку людської цивілізації.

Зміна політичного вектора розвитку України зумовила кардинальні зміни в її зовнішньоекономічній політиці. Якщо кілька років тому головним союзником України на міжнародній арені вважали РФ, то тепер ним є Сполучені Штати Америки [8], які намагаються вплинути на пришвидшення реформ в Україні, включно з супервайзерством над певним блоком реформ (в органах внутрішніх справ, прокуратурі, митній службі) у плідній координації країн ЄС, а також здійснюють фінансову підтримку та сприяють посиленню енергетичної безпеки.

Суто в операційному плані конкуренція на світових ринках товарів та послуг має два виміри:

а) «Товарно-економічний» вимір. Він характеризується кількісними показниками типу обсягів, динаміки, товарної та географічної структури експорту та імпорту тощо. Очевидно, що ці показники в кінцевому підсумку залежать від якості товарів, технологічного рівня виробництва тощо.

б) «Технологічний» вимір. Тут йдеться про технології постачання товарів та послуг контрагенту (логістика), процедури документального оформлення експортно-імпортних операцій (тобто йдеться про техніку експортно-імпортних операцій).

«Товарно-економічний» вимір зовнішньої торгівлі України можна охарактеризувати так (табл. 1, табл. 2).

Таблиця 1 – Основні показники зовнішньої торгівлі України

Країна/Рік	Експорт				Імпорт			
	2016		2017		2016		2017	
	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%
Всього	35420	100	33571 (94,8%)	100	38875	100	40364 (103,8%)	100
Країни СНД	7729	21,8	5961 (77,1%)	17,8	11880	30,6	10010 (81,4%)	24,8
У т.ч. РФ	4200	11,9	3117 (74,2%)	9,3	7420	19,1	5107 (68,8%)	12,7
<b>ЄС</b>	<b>10447</b>	<b>29,5</b>	<b>10700</b> <b>(102,4%)</b>	<b>31,9</b>	<b>13252</b>	<b>34,1</b>	<b>14877</b> <b>(112,3%)</b>	<b>36,9</b>
Європа	10619	30,0	10951 (103,1%)	32,6	14500	37,3	16068 (110,8%)	39,8
Азія	12275	34,7	11734 (95,6%)	35,0	6638	17,1	8178 (123,2%)	20,3
Америка	762	2,2	719 (94,4%)	2,1	2048	5,3	2322 (113,4%)	5,8
У т.ч. США	462	1,3	416 (90,2%)	1,2	1396	3,6	1596 (114,3%)	4,0
Африка	3755	10,6	3850 (102,5%)	11,5	444	1,1	424 (95,5%)	1,1
Австралія	14	0,04	18 (130,3%)	0,05	162	0,42	116 (71,3%)	0,29

Таблиця 2 – Товарна структура експорту та імпорту України

Товар/Рік	Експорт				Імпорт			
	2016		2017		2016		2017	
	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн.дол. США	%
Всього	35420 (-29%)	100,0	33571 (-5,2%)	100,0	38875 (-32,6%)	100,0	40364 (+3,8%)	100,0
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	14479 (-13,1%)	40,9	<b>15253</b> <b>(+5,4%)</b>	45,4	3407 (-43,4%)	8,8	3862 (13,4%)	9,6
Мінеральні продукти	2672 (-49,5%)	7,5	2390 (-10,5%)	7,1	11180 (-26,7%)	28,8%	<b>8064</b> <b>(-27,9%)</b>	20,0
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей	2436	6,9	1833	5,5	7535 (-26,9%)	19,4	8294 (10,1%)	20,5
Деревина та вироби з неї	1540 (-34,7%)	4,3	1511 (-24,8%)	4,5	935 (-36,2%)	2,4	1033 (10,4%)	2,6
Промислові вироби	503 (-28,5%)	1,4	463 (-7,9%)	1,4	1749 (-33,1%)	4,5	1957 (11,9%)	4,8
Чорні та кольорові метали та вироби з них	9166 (-38,7%)	25,9	8099 (-11,6%)	24,1	1897 (-40,9%)	4,9	2190 (15,5%)	5,4
Машини, устаткування, транспортні засоби	3343 (-38,5%)	9,4	2748 (-17,8%)	8,2	7509 (-30,0%)	19,3	10353 (37,9%)	25,6
Різне (з урахуванням неформальної торгівлі)	1282	3,6	1274	3,8	4664	12,0	4611	11,4

Джерело: розроблено автором за [9]

Досвід діяльності підприємств України на зовнішньому ринку підтверджує необхідність урахування його особливостей при оцінці вигідності зовнішньоекономічних операцій та проектів. Слід враховувати перспективну зміну попиту на продукцію та можливість зміни обсягу виробництва, коливання світових цін на ресурси та готову продукцію, зміну витрат на виробництво зі зміною обсягу випуску продукції. Урахувати всі чинники надзвичайно важко, а в багатьох випадках і неможливо.

У комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі України найбільш ефективним засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, у тому числі із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій. При цьому заходи щодо стимулювання експорту за рахунок коштів держбюджету повинні відповідати нормам і вимогам СОТ, що визначають прийнятий у світовій практиці порядок надання державної підтримки експорту, а також враховувати узгоджені умови майбутнього приєднання України до цієї авторитетної світової організації.

Враховуючи сучасний стан української економіки і актуальність проблем розвитку зовнішньоторговельного потенціалу країни, домінантними завданнями в галузі фінансового сприяння експорту є:

- надання державою гарантійних зобов'язань щодо кредитних ресурсів, які залучаються уповноваженими банками для забезпечення обіговими коштами виробництв і організацій, орієнтованих на експорт своєї продукції;
- надання державних гарантійних зобов'язань і страхування експортних кредитів від комерційних та політичних ризиків для забезпечення захисту експортерів.

У межах подальшого розвитку і удосконалення механізму фінансової підтримки вітчизняних експортерів доцільно вивчити питання щодо можливості кредитування за участі держав, орієнтованих на експорт науково-дослідних та експериментальних робіт, освоєння наукоємної і високотехнологічної продукції, закупівлі обладнання для розвитку експортного виробництва (кредити та тривалий період залежно і від терміну окупності проектів), а також кредитування виробництва експортної продукції з тривалим циклом виготовлення, включаючи закупівлю сировини і матеріалів, які не виробляються в Україні [10, с. 253].

На сучасному етапі економічних перетворень важливого значення набувають цілеспрямовані зусилля держави щодо удосконалення нормативної бази, організаційного та іншого забезпечення експортної діяльності українських продуцентів.

Для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках великого значення набуває організація в країні ефективної системи сертифікації експортної продукції. Наприклад, як варіант, можна рекомендувати створення в країні державної інспекції з якості експортних товарів. Ця установа змогла б не тільки слугувати бар'єром на шляху проникнення недоброякісної продукції на зовнішні ринки, але і сприяла б випуску конкурентоспроможної продукції з урахуванням сучасних вимог іноземних споживачів до її якості. Важливим аспектом цієї діяльності є участь України в роботі міжнародних та регіональних організацій із сертифікації з метою взаємного визнання результатів іспитів експортованої продукції.

## **ВИСНОВКИ**

Проведений аналіз зовнішньоекономічної діяльності України надав можливість виокремити головні проблеми розвитку міжнародних економічних відносин України в сучасних умовах з урахуванням зміни політичного вектора.

У сучасних умовах вирішення проблеми розвитку й особливо ефективної реалізації можливостей зовнішньоторговельного потенціалу України залежить не тільки від економічної ситуації в країні, але й тісно пов'язане зі змінами, що відбуваються у світогосподарському середовищі. У цьому зв'язку при розробці експортної політики країни необхідно враховувати об'єктивні зміни в гео економічній і геополітичній ситуації у світі, інтереси окремих країн-партнерів по зовнішньоекономічних зв'язках, міжнародні правові норми і правила торгівлі, конкурентні переваги своєї країни і її провідних підприємств, які беруть активну участь (або здатні брати участь) у світовому торгово-економічному співробітництві.

Формування ефективного механізму розвитку й реалізації зовнішньоторговельного потенціалу країни потребує вирішення ряду превентивних завдань, а саме:

- забезпечення функціонування механізмів кредитування й страхування експорту за участі держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів;
- погодження заходів, що приймаються в сфері зовнішньоекономічної діяльності, з цілями і задачами національної програми, а при потребі проведення експертизи проектів законів та інших нормативних актів, виходячи з їх впливу на розвиток вітчизняного експортного потенціалу;

- широке залучення українських ділових кіл до проведення спільних заходів щодо стимулювання експорту;
- створення системи зовнішньоторговельної інформації й інформаційно-консультативних служб, що включали б регіональні і закордонні представництва;
- організація оперативної роботи державних органів щодо активного просування української експортної продукції на зовнішні ринки та захист інтересів вітчизняних експортерів за рубежом.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Глобальное экономическое развитие : тенденции, асимметрия, регулирование / Лукьяненко Д., Колот А., Столярчук Я. и др. ; под. науч. ред. проф. Лукьяненко Д., Поручника А., Колесова В. Киев : КНЭУ, 2013. 466 с.
2. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Юхименко В. В. та ін. Економічний суверенітет України в умовах глобальних викликів : навч. посіб. / за заг. ред. Мазаракі А. А. Київ : КНТЕУ, 2015. 683 с.
3. Філіпенко А. С. Міжнародні торговельні зв'язки України: генезис і структура. *Знання України*. 2008. С. 36–39.
4. Циганкова Т. М. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ. Київ : КНЕУ, 2003. 660 с.
5. Багрова І. В. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посіб. / за ред. І.В. Багрової. Київ : ЦНЛ, 2004. 580 с.
6. Сойма С. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність регіону в умовах ринкової трансформації : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата екон. наук : 08.00.05. Ужгород, 2011. 22 с.
7. Вічевич А. М., Максимець О. В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Львів : Афіша, 2015. 140 с.
8. Парохонський Б. О. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України : навч. пос. / за ред. К. А. Кононенка. Київ, 2014. 42 с. URL: [www.niss.gov.ua/public/File/2014\\_table/0625\\_dop.pdf](http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_table/0625_dop.pdf).
9. 10 свежих и понятных графиков об экспорте Украины в 2017 году. URL: <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/eksport-ukrainy-v-2015-godu-931>. (дата звернення: 04.12.2017).
10. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2015. 465 с.

#### REFERENCES

1. Global economic development: trends, asymmetries, regulation / Lukianenko D., Kolot A., Stolyarchuk Y. and others; under scientific Ed. professors Lukyanenko D., Poshutnik A., Kolesova V (2013). Kiev : NEU.
2. Mazaraki A. A., Melnyk T. M., Ekumenenko V. V. and others.(2015), Ukraine's Economic Sovereignty in the Context of Global Challenges. Kiev : KNTEU.
3. Filipenko A. S.(2008), International trade relations of Ukraine: genesis and structure. Kyiv.
4. Tsigankova T. M.(2003), Global Trade System: development of institutes, rules, instruments of the WTO. Kiev : KNEU.
5. Bagrov I. V. and others (2004), Foreign economic activity of enterprises: teaching. Kyiv: TsNL.
6. Soyma S. YU.(2011), "Foreign economic activity of the region in the conditions of market transformation", Thesis abstract for Cand. Sc. (Economics), 08.00.05, Uzhgorod, Ukraine.
7. Vicevich A. M, Maksimets O. V.(2015), Analysis of foreign economic activity. Lviv: Afisha.
8. Parakhonsky B O. (2014), "Actual Challenges and Threats to Regional Security: Conclusions for Ukraine" : Teach. pos / ed. K. A. Kononenko. Kyiv, available at : [www.niss.gov.ua/public/File/2014\\_table/0625\\_dop.pdf](http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_table/0625_dop.pdf).
9. 10 fresh and understandable graphs on Ukraine's exports in 2017, available at : <http://businessviews.com.ua/en/economy/id/eksport-ukrainy-v-2015-godu-931>.
10. Novitsky V. YE. (2015), International Economic Activities of Ukraine, Kyiv: KNEU.